

УДК 347.965.42
DOI: 10.31733/2078-3566-2024-5-6

Ольга ЧЕПІК-ТРЕГУБЕНКО©
кандидат юридичних наук
(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

МЕДІАЦІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Здійснено загальнотеоретичну характеристику наукових здобутків українських вчених щодо особливостей застосування медіації як альтернативного вирішення конфліктів/спорів у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період у приватно- та публічно-правових сферах життєдіяльності суспільства.

Наголошено, що юридичні конфлікти виступають невіддільною складовою життя держави та суспільства. Медіація системно вдосконалюється, зважаючи на теоретичні напрацювання та практичні здобутки вчених і практиків із різних країн. У представленому дослідженні розглянуто незначну частину теоретичних здобутків українських вчених щодо медіації та її ролі в українському суспільстві в умовах воєнного стану. Визначено перспективні наукові напрями дослідження у цій сфері.

Ключові слова: медіація, судова влада, конфлікт, спір, воєнний стан.

Постановка проблеми. Питання щодо більш широкого використання медіації у різних сферах життєдіяльності викликане низкою чинників, як-от особливості правовідносин в умовах воєнного стану, інтеграція України у міжнародну спільноту та ін. Проте найбільш вагомою підставою для цього виступає саме практична цінність медіації як альтернативного способу вирішення конфліктів/спорів для правової системи держави. Це потребує подальшої адаптації національного законодавства до міжнародних та європейських стандартів.

Юридичні конфлікти виступають невіддільною складовою життя держави та суспільства. Медіація є розповсюдженим механізмом вирішення конфліктів у різних категоріях справ у багатьох державах світу. Цей механізм системно вдосконалюється, зважаючи на теоретичні напрацювання та практичні здобутки вчених та практиків із різних країн.

Українська судова система є важливою складовою правового простору країни та визначальним елементом її правової державності. Здійснення правосуддя не лише відображає динаміку розвитку суспільства, але й впливає на гармонійність взаємин між громадянами, владою та іншими інститутами [1, с. 303]. Вдосконалення системи національного правосуддя та розвиток інституту медіації якнайкраще сприятиме забезпеченню прав та свобод громадян України. У зв'язку з цим виникає потреба у подальшому загальнотеоретичному дослідженні інституту медіації у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Українські вчені вивчали різні аспекти медіації, як-от: сімейна медіація, політична медіація, бізнес-медіація, онлайн-медіація. З-поміж авторів, які присвятили свої наукові дослідження окресленій проблематиці, слід назвати О. Андрєєву, С. Антонову, І. Басову, Д. Дремова, Д. Маліннікову, І. Патлашинську, Л. Романадзе, О. Сегіну та ін.

Метою статті є загальнотеоретична характеристика наукових здобутків українських вчених щодо особливостей застосування медіації як альтернативного вирішення конфліктів/спорів у звичайних умовах професійної діяльності та в особливий період у приватно- та публічно-правових сферах життєдіяльності суспільства.

Виклад основного матеріалу. Держава за своєю суттю є антропоцентричною,

якщо вона визнає людину найвищою соціальною цінністю та бачить своє призначення у забезпеченні принципу соціальної справедливості, створенні кожній людині умов для гідного рівня життя [2, с. 63; 3]. Одним із механізмів забезпечення гідного рівня життя громадян є існування ефективних способів вирішення правових конфліктів.

Правові спори часто розглядаються саме у судовому порядку. Проте рішення суду не завжди гарантує врегулювання конфлікту, задоволення інтересів сторін і виконання встановленого судовим актом. Тому відповідні фахівці активно впроваджують та застосовують альтернативні методи вирішення спорів замість класичного судового процесу, адже вони надають можливість ефективніше та швидше вирішувати спори, сприяючи тим самим підвищенню якості правосуддя та задоволенню потреб учасників конфліктів [4, с. 649]. Саме тому подальше загальноправове дослідження медіації як альтернативного способу вирішення спорів виступає важливим завданням як із погляду теоретичних здобутків, так і з позицій практики.

Важливо зазначити, що медіація як альтернативний інструмент вирішення правових конфліктів/спорів аж ніяк не може повноцінно замінити систему правосуддя, але має всі підстави й можливості стати її потужним доповненням та альтернативою (в низці справ), а також способом розвантаження судової влади України, особливо в умовах воєнного стану.

Різні аспекти медіації вивчали вітчизняні вчені, проте після введення режиму воєнного стану і сама процедура медіації, що підтвердила свою високу ефективність, і її наукові дослідження набули нового вектору розвитку. Так, слід навести працю Л. Романадзе «Доступ до правосуддя: роль медіації у воєнні та повоєнні часи» (2022 р.), в якій авторка наголосила, що «функціонування судової системи у воєнний час підкреслило давні та відомі проблеми». Вона зауважила про очевидність навантаження суду спадковими та сімейними справами через неминучі наслідки людських втрат та міграції в Україні: «Саме такі спори – між спадкоємцями, подружжям, що розлучається, щодо дітей та майна, боргових зобов'язань – є медіабельними» [5, с. 13]. На жаль, слід констатувати, що такий висновок вченої отримав практичне підтвердження у подальшому – 2023-2024 рр.

Так, під час робочої зустрічі у Вищій раді правосуддя із експертами Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) у грудні 2024 р. українськими суддями було наголошено: «одним із найбільших судів в Україні є Київський апеляційний суд, в штаті якого має працювати 145 суддів, але працює лише 73 судді, в апараті суду передбачено 509 посад, а фактично працює – 378. У день в суді може бути призначено понад 600 судових засідань – за такого навантаження суду досить складно працювати. Зауважено, що в Україні ніколи не відбувалося зменшення навантаження у судовій владі. У 2007–2008 рр. навантаження у Печерському районному суді м. Києва становило 5–6 тисяч справ, а у 2024 р. – 70 тисяч справ. У 2023 р. надходження справ становило майже 68 тис. справ і матеріалів на 19 суддів, які мають повноваження здійснювати правосуддя. Загалом у штаті суду має працювати 36 суддів, але наразі 9 суддів – без повноважень, 4 посади – вакантні. Водночас протягом року суд розглядає 83 % справ» [6]. Також учасницею заходу М.-М. Пилаєвою висловлена позиція: «...збільшення судових справ також свідчить і про те, що в Україні відсутня культура позасудового вирішення конфліктів, гальмується впровадження медіації тощо» [6].

Продовжуючи розгляд проблематики завантаження судової влади, наведемо статистику розлучень: після спаду у 2022 р. наразі спостерігається тенденція збільшення кількості розлучень. Так, у 2024 р. за перші півроку розірвали свої шлюби 15,5 тис. пар [7]. Це у 1,5 рази більше, ніж за такий самий період у 2023 р., та на 18 % більше, ніж у 2021 р. Тому, зважаючи на вищенаведене, можна стверджувати про більше навантаження на судову систему, котре доцільно оптимізувати шляхом використання можливостей інституту медіації.

Проблематику сімейної медіації під час воєнного стану вивчала Д. Маліннікова «Сімейна медіація як ефективний метод вирішення спорів в умовах воєнного стану в Україні» (2024 р.) [7]. Д. Маліннікова наголошує, що «у воєнних умовах сімейна динаміка зазнає значних тисків, що може викликати конфлікти між членами сім'ї. Стрес, обмежені ресурси та загроза безпеки можуть призводити до погіршення міжособистісних відносин та спровокувати конфлікти, які вимагають ефективного вирішення. Ключові виклики, з якими стикаються сім'ї в умовах воєнного конфлікту: розрив сімейних зв'язків; травми та стрес; економічна нестабільність; зміна ролей та відповідальності в родині; втрата

близьких; труднощі для дітей; втрата житла та майна» [7, с. 37; 9]. Подальші дослідження у сфері сімейної медіації та інших напрямках сприяють напрацюванню нових методів та способів подолання конфліктів/спорів як у звичайний період, так і в умовах воєнного стану.

О. Сегіна, С. Антонова у роботі «Інститут медіації в Україні як один із альтернативних механізмів врегулювання конфліктів у громадах мирним способом: проблеми та перспективи розвитку у період воєнного конфлікту» (2023 р.) констатують, що «наразі тривалі конфлікти виснажують і громадськість, і місцеве самоврядування – вони поглинають ресурси, які могли б працювати на благо всіх. Вирішення проблемних питань позитивно впливає і на сприйняття місцевої влади, і на імідж міста або села загалом, що робить його більш привабливим для бізнесу, а громаду – більш ефективною та замкнутою» [10]. Зважаючи на ефективність та оперативність, застосування медіації як альтернативного способу вирішення конфліктів стане найбільш раціональним.

І. Басова систематизувала стримуючі чинники впровадження медіації у цивільний процес України: «необізнаність суспільства про такий альтернативний, позасудовий шлях врегулювання спору, наслідком якої є правова неграмотність у сфері медіації; неготовність законодавства до цього, зокрема відсутність достатньої правової бази для впровадження вказаної процедури; скептичне відношення суспільства та недовіра до альтернативних шляхів вирішення спору загалом, та за допомогою медіації зокрема; відсутність інформації про переваги медіації; матеріальна складова, тобто недостатність фінансового забезпечення» [11, с. 7]. Вказані авторкою чинники цілком можливо екстраполювати й на інші сфери суспільних відносин, де можна використати медіацію для врегулювання конфліктів.

У сучасних вітчизняних та міжнародних реаліях актуальним напрямом дослідження є політична медіація. У роботі «До питання ролі політичної медіації у вирішенні воєнних конфліктів: досвід для України» (2022 р.) І. Патлашинська зауважує, що «науковий інтерес до політичної медіації у вітчизняній науці та політиці стає більш помітним, зокрема, це пов'язано з воєнним станом. Необхідність і актуальність аналізу конфліктів і їх вирішення за допомогою політичної медіації також зумовлено тим, що у сучасному світі взагалі й у країнах, що стали на шлях становлення демократичних інститутів, зокрема, суперечності внутрішнього або міждержавного характеру досить часто набувають найвищого ступеня поширеності та гостроти, переходять до форм деструктивних збройних зіткнень, що загрожують важкими матеріальними втратами та людськими жертвами» [12, с. 298, 300]. Дослідниця слушно акцентує на потребі більш ретельної уваги до вказаної проблематики, а також наголошує, що політична медіація в Україні поки що не існує як окреме явище, а сфера її застосування є обмеженою. Водночас слід підтримати позицію авторки про особливо важливу роль медіації у вирішенні воєнних конфліктів.

На окрему увагу заслуговує стаття О. Андрєєвої «Медіація як ефективний спосіб вирішення економічних спорів в умовах воєнного стану та в післявоєнний період» (2023 р.). Дослідниця зазначає, що «бізнес-медіація є сучасним, ефективним, оперативним і дієвим способом вирішення різноманітних конфліктів (спорів) у сфері господарювання. Серед її переваг: швидкість вирішення конфліктної ситуації, можливість передбачити витрати на проведення такої процедури, збереження контролю самими заінтересованими сторонами над процедурою медіації, можливість узгодити вирішення конфліктної ситуації з іншою стороною на засадах захисту власних інтересів та розуміння інтересів протилежної сторони, продовження подальших бізнес-зв'язків між сторонами медіаційної процедури, можливість впливати на остаточні варіанти вирішення конфліктної ситуації, збереження ділової репутації, можливість вирішення не тільки поточних конфліктних ситуацій, а й майбутніх імовірних непорозумінь» [13, с. 109–110].

В умовах воєнного стану в Україні та стрімкого розвитку інформаційного суспільства, інформаційно-комунікаційних технологій, діджиталізації всіх сфер життя [14–16] постає питання щодо переваг та недоліків онлайн-медіації.

Так, Д. Дремів у роботі «Онлайн – медіація: проблеми реалізації та питання доцільності» (2024 р.) наголосив, що «розвиток онлайн-медіації є вкрай необхідним в Україні, що зумовлено: недоліками вітчизняного правосуддя, усвідомленням потреби швидкого вирішення конфлікту шляхом залучення альтернативної системи вирішення спорів, швидким впровадження та застосування онлайн методів комунікації між учасниками конфлікту, тенденціями сучасного законодавства, пов'язаними із розвитком

альтернативних форм в умовах воєнного стану». Водночас автор зауважує, що дистанційна медіація має і свої недоліки, здебільшого технічного характеру, а саме: відсутність Інтернет-зв'язку; технічні збої; неможливість встановити зв'язок зі сторонами тощо. «Ще одним із недоліків є той факт, що при використанні онлайн-медіації медіатор не може повноцінно провести аналіз мови тіла (міміку, вираз обличчя, пози сторін тощо), що зумовлює обмеженість технік та прийомів медіатора. Недопрацьованим є забезпечення конфіденційності, як від третіх осіб, адже можливі хакерські атаки та втручання у канали зв'язку, так і від самих сторін, адже вони можуть записувати медіацію на відео або дублювати чати і в подальшому намагатися їх використати для судового провадження» [17, с. 29-30]. Зважаючи на зазначене, ефективно становлення онлайн-медіації в Україні можливе лише після внесення змін до національного законодавства, зокрема Закону України «Про медіацію» та інших нормативно-правових актів.

«Медіація дозволяє розглядати конфлікт/спір як цінність, що мобілізує до дії та прийняття рішень у конкретних життєвих ситуаціях. Медіація дозволяє не тільки вирішити конфлікт, а насамперед, створює можливість побачити у ньому людей – їхні потреби та цінності, пропрацювати та зрозуміти ці цінності та інтереси і сформувати взаємовигідну угоду, розраховану на подальшу співпрацю» [18, с. 268; 19, с. 6] – на сучасному етапі така позиція науковців є широковідомою, хоча і поки що, напевно, не загально визнаною представниками різних сфер суспільної діяльності, адже інститут медіації, незважаючи на законодавчі зміни та увагу вчених із різних сфер, нині не отримав масової апробації. Тому важливим є продовження наукових досліджень у цій сфері, зокрема уваги потребує новий напрям впровадження медіації центрами з надання безоплатної правової допомоги з метою врегулювання конфлікту між потерпілим та неповнолітнім підозрюваним, обвинуваченим у вчиненні кримінального правопорушення.

Так, із 30 серпня до 01 листопада 2024 р. було оголошено конкурсний відбір для залучення медіаторів до надання послуг із медіації з метою врегулювання конфлікту між потерпілим та неповнолітнім підозрюваним, обвинуваченим у вчиненні кримінального правопорушення, відповідно до державної Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення. Після завершення третього конкурсного відбору медіаторів в Реєстр медіаторів включено 134 медіатора, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої допомоги [20]. Ба більше, до надання послуг із медіації в інших категоріях конфліктів медіатор, включений до реєстру, залучатиметься по мірі прийняття відповідних нормативно-правових актів, що будуть регулювати питання забезпечення надання послуг із медіації центрами з надання безоплатної правничої допомоги.

Висновки. Таким чином, було розглянуто лише незначну частину теоретичних здобутків українських вчених щодо медіації та її ролі в умовах воєнного стану. Медіація як альтернативний спосіб вирішення конфліктів/спорів очевидно має суттєві переваги, а в умовах правового режиму воєнного стану вкотре підтвердилася її вагомий роль та ефективність для правової системи держави. Відновлення та побудова гармонійних взаємовідносин – одна з ключових цілей медіації. Сучасне трактування науковцями конфлікту – крізь призму медіації – як цінності, що активізує до вчинення певних дій його суб'єктів та сприяє виявленню у цьому конфлікті інтересів та потреб кожного учасника, прийняття взаємовигідних умов подолання конфлікту, створення умов для можливої подальшої співпраці свідчить про людиноцентричний фундамент медіації. Перспективним науковим напрямом, що має цілком прикладний характер, є впровадження інституту медіації у центрах з надання безоплатної правничої допомоги з метою врегулювання конфлікту між потерпілим та неповнолітнім підозрюваним, обвинуваченим у вчиненні кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Ромців О., Кузьм'як М. Судова система України: конституційний аналіз реформування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки.* 2024. Т. 11. № 1 (41). С. 303–307.
2. Талдикін О. Гідний рівень життя як категорія соціальної держави. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ.* 2024. № 3. С. 63–68.
3. Гігін О. В., Волченко Н. В., Лавренко Д. О. Конституційно-правове регулювання прав і свобод людини громадянина в Україні в умовах євроінтеграції. *Академічні візії.* 2023. Вип. 18. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/323>.

4. Федоренко М. О. Медіація як спосіб альтернативного вирішення цивільно-правових спорів. *Альманах права*. 2024. Вип. 15. С. 649–653.
5. Романадзе Л. Доступ до правосуддя: роль медіації у воєнні та повоєнні часи. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2022. № 5. С. 13–29.
6. У ВРП відбулася робоча зустріч, спрямована на розроблення дієвих засобів судового адміністрування. *Судова влада України*. URL : <https://court.gov.ua/archive/1725983/>.
7. Маліннікова Д. К. Сімейна медіація як ефективний метод вирішення спорів в умовах воєнного стану в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2024. Т. 35 (74). № 1. С. 36–40.
8. Павлюк А. Українці почали частіше розлучатися, а кількість шлюбних договорів зросла. *Українська правда*. URL : <https://life.pravda.com.ua/society/skilki-par-v-ukrajini-rozluchilisya-za-pershe-pivrichchya-2024-roku-statistika-303092/>.
9. Чепік-Трегубенко О. С. Економічне домашнє насильство: шляхи запобігання. *Нове українське право*. 2022. № 4. С. 63–68.
10. Сегіна О. М., Антонова С. Є. Інститут медіації в Україні як один із альтернативних механізмів врегулювання конфліктів у громадах мирним способом: проблеми та перспективи розвитку у період воєнного конфлікту. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2023. Вип. 4. С. 320–330.
11. Басова І. Медіація в умовах воєнного стану. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*. 2024. № 2 (70). С. 5–9.
12. Патлашинська І. До питання ролі політичної медіації у вирішенні воєнних конфліктів: досвід для України. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 42. С. 298–303.
13. Андреева О. В. Медіація як ефективний спосіб вирішення економічних спорів в умовах воєнного стану та в післявоєнний період. *Право України*. 2023. № 10. С. 101–111.
14. Panov I., Petrosyan K., Dobrobob L., etc. Digitalization of the social services system in the context of government decentralization: legal regulation and areas of improvement. *Khazanah Hukum*. 2023. Vol. 5. No. 3. P. 231–239.
15. Чепік-Трегубенко О. С. Інформаційна система суспільства: теоретико-правовий аспект. *Право і суспільство*. 2015. № 2 (3). С. 117–122.
16. Боняк В. О., Чепік-Трегубенко О. С. Взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства в контексті забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 14–21.
17. Дремов Д. С. Онлайн – медіація: проблеми реалізації та питання доцільності. *Modern scientific journal*. 2024. Вип. 3. С. 25–31.
18. Karaszewska H. Mediacja jako pozasadowa metoda rozwiazywania sporu – perspektywa historyczna i wspolczesna. *Polska Myśl Pedagogiczna*. 2020. № 6. S. 267–284.
19. Подковенко Т. О. Зміст та значення принципу конфіденційності в медіації. *Галицькі студії: юридичні науки*. 2024. Вип. 5. С. 5–11.
20. Оголошено конкурсний відбір медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої допомоги. *Безоплатна правнича допомога*. URL : <https://legalaid.gov.ua/novyny/ogolosheno-konkursnyj-vidbir-mediatoriv-yaki-zaluchayutsya-czentramy-z-nadannya-bezoplatnoyi-pravnychoyi-dopomogy/>.

Надійшла до редакції 21.11.2024

Прийнято до опублікування 29.11.2024

References

1. Romtsiv, O., Kuzmiak, M. (2024) Sudova systema Ukrainy: konstytutsiyni analiz reformuvannya [The judicial system of Ukraine: constitutional analysis of reform]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. Seriya : Yurydychni nauky. T. 11. № 1 (41), pp. 303–307. [in Ukr.].
2. Taldykin, O. (2024) Hidnyi riven zhyttia yak katehoriia sotsialnoi derzhavy [A decent standard of living as a category of the social state]. *Naukovyi visnyk Dniprovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 3, pp. 63–68. [in Ukr.].
3. Hihin, O. V., Volchenko, N. V., Lavrenko, D. O. (2023) Konstytutsiino-pravove rehuliuвання prav i svobod liudyny hromadianyna v Ukraini v umovakh yevrointehratsii [Constitutional and legal regulation of the rights and freedoms of a citizen in Ukraine in the context of European integration]. *Akademichni vizii*. Iss. 18. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/323>. [in Ukr.].
4. Fedorenko, M. O. (2024) Mediatsiia yak sposib alternatyvnoho vyrishennia tsyvilno-pravovykh sporiv [Mediation as a method of alternative resolution of civil disputes]. *Almanakh prava*. Iss. 15, pp. 649–653. [in Ukr.].
5. Romanadze, L. (2022) Dostup do pravosuddia: rol mediatsii u voiennoi ta povoienni chasy [Access to justice: the role of mediation in wartime and post-war times]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. № 5, pp. 13–29. [in Ukr.].
6. U VRP vidbulasia robocha zustrich, spriamovana na rozroblennia diievykh zasobiv sudovoho administruvannia [A working meeting was held at the High Council of Justice aimed at developing effective

means of judicial administration]. *Sudova vlada Ukrainy*. URL : <https://court.gov.ua/archive/1725983/>. [in Ukr.].

7. Malinnikova, D. K. (2024) Simeina mediatsiia yak efektyvnyi metod vyrishennia sporiv v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Family mediation as an effective method of resolving disputes under martial law in Ukraine]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriia : Yurydychni nauky*. T. 35 (74). № 1, pp. 36–40. [in Ukr.].

8. Pavliuk, A. Ukraintsi pochaly chastishe rozluchatysia, a kil'kist shliubnykh dohovoriv zroslo [Ukrainians began to divorce more often, and the number of marriage contracts increased]. *Ukrainska pravda*. URL : <https://life.pravda.com.ua/society/skilki-par-v-ukrajini-rozluchilisya-za-pershe-pivrichchya-2024-roku-statistika-303092/>. [in Ukr.].

9. Chepik-Trehubenko, O. S. (2022) Ekonomichne domashnie nasylstvo: shliakhy zapobihannia [Economic domestic violence: ways to prevent it]. *Nove ukrainske pravo*. № 4, pp. 63–68. [in Ukr.].

10. Sehina, O. M., Antonova, S. Ye. (2023) Instytut mediatsii v Ukraini yak odyin iz alternatyvnykh mekhanizmiv vrehuliuvannia konfliktiv u hromadakh myrnym sposobom: problemy ta perspektyvy rozvytku u period voiennoho konfliktu [The Institute of Mediation in Ukraine as one of the alternative mechanisms for resolving conflicts in communities peacefully: problems and prospects for development during the period of military conflict]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Ekonomichni nauky*. Iss. 4, pp. 320–330. [in Ukr.].

11. Basova, I. (2024) Mediatsiia v umovakh voiennoho stanu [Mediation under martial law]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Yurydychni nauky*. № 2 (70), pp. 5–9. [in Ukr.].

12. Patlashynska, I. (2022) Do pytannia roli politychnoi mediatsii u vyrishennia voiennykh konfliktiv: dosvid dlia Ukrainy [On the issue of the role of political mediation in resolving military conflicts: experience for Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Filosofska-politologichni studii*. Iss. 42, pp. 298–303. [in Ukr.].

13. Andreieva, O. V. (2023) Mediatsiia yak efektyvnyi sposib vyrishennia ekonomichnykh sporiv v umovakh voiennoho stanu ta v pislivoiennyi period [Mediation as an effective way to resolve economic disputes under martial law and in the post-war period]. *Pravo Ukrainy*. № 10, pp. 101–111. [in Ukr.].

14. Panov, I., Petrosyan, K., Dobroboh, L., etc. (2023) Digitalization of the social services system in the context of government decentralization: legal regulation and areas of improvement. *Khazanah Hukum*. Vol. 5. No. 3, pp. 231–239.

15. Chepik-Trehubenko, O. S. (2015) Informatsiina systema suspilstva: teoretyko-pravovyi aspekt [Information system of society: theoretical and legal aspect]. *Pravo i suspilstvo*. № 2 (3), pp. 117–122. [in Ukr.].

16. Boniak, V. O., Chepik-Trehubenko, O. S. (2023) Vzaiemodiia orhaniv publichnoi vlady ta instytutiv hromadianskoho suspilstva v konteksti zabezpechennia prav vnutrishno peremishchenykh osib [Interaction between public authorities and civil society institutions in the context of ensuring the rights of internally displaced persons]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2, pp. 14–21. [in Ukr.].

17. Dremov, D. S. (2024) Onlain – mediatsiia: problemy realizatsii ta pytannia dotsilnosti [Online mediation: implementation problems and feasibility issues]. *Modern scientific journal*. Iss. 3, pp. 25–31. [in Ukr.].

18. Karaszewska, H. (2020) Mediacja jako pozasadowa metoda rozwiazywania sporu – perspektywa historyczna i wspolczesna. *Polska Mysl Pedagogiczna*. № 6, s. 267–284.

19. Podkovenko, T. O. (2024) Zmist ta znachennia pryntsyphu konfidentsiinosti v mediatsii [The content and meaning of the principle of confidentiality in mediation]. *Halytski studii: yurydychni nauky*. Iss. 5, pp. 5–11. [in Ukr.].

20. Oholosheno konkursnyi vidbir mediatoriv, yaki zaluchaiutsia tsentramy z nadannia bezoplatnoi pravnychoi dopomohy [A competitive selection of mediators to be engaged by free legal aid centers has been announced]. *Bezoplatna pravnycha dopomoha*. URL : <https://legalaid.gov.ua/novyny/ogolosheno-konkursnyi-vidbir-mediatoriv-yaki-zaluchayutsya-czentramy-z-nadannya-bezoplatnoyi-pravnychoyi-dopomogy/>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Olha Chepik-Trehubenko. Mediation under martial law in Ukraine: current state and prospective directions of research. The article provides a general theoretical description of the scientific achievements of Ukrainian scientists regarding the features of the use of mediation as an alternative solution to conflicts/disputes in ordinary conditions of professional activity and in a special period in the private and public legal spheres of society. It is emphasized that legal conflicts are an integral part of the life of the state and society. Mediation is a widespread mechanism for resolving conflicts in various categories of cases in many countries of the world. This mechanism is systematically improved, taking into account the theoretical developments and practical achievements of scientists and practitioners from different countries.

The presented article considers a small part of the theoretical achievements of Ukrainian scientists regarding mediation and its role in martial law. It is noted that mediation as an alternative method of resolving conflicts/disputes obviously has significant advantages, and the introduction of the legal regime

of martial law once again confirmed its significant role and effectiveness for the legal system of the state. It is emphasized that the restoration and building of harmonious relationships is one of the key goals of mediation. The modern interpretation by scholars of the conflict – through the prism of mediation – as a value that activates its subjects to take certain actions and contributes to the identification of the interests and needs of each participant in this conflict, the adoption of mutually beneficial conditions for overcoming the conflict, the creation of conditions for possible further cooperation, indicates the human-centric foundation of mediation. It is determined that a promising scientific direction, which is entirely applied in nature, is the introduction of the institution of mediation in centers for providing free legal aid in order to resolve the conflict between the victim and a minor suspect accused of committing a criminal offense.

Keywords: mediation, judiciary, conflict, dispute, martial law.

УДК 342.415

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-5-7

Марина ВОЙТЮК©

викладач

(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ФУНКЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ»: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ

Досліджено зміст поняття «функції соціальної правової держави». З огляду на постійні зміни у різних сферах держави її функції не є сталими, а тому питання є актуальним та потребує подальшого дослідження. У сучасній юридичній науці спостерігається плуралізм підходів до визначення функцій держави, проте вкрай рідко зустрічається розкриття змісту саме поняття функцій соціальної правової держави.

Визначено смислове навантаження терміна «соціальна правова держава». Соціальною є держава, пріоритетним напрямом діяльності якої є забезпечення права людини на гідне життя. Правова держава виконує свої функції з огляду на найбільш значущий для її органів, посадових і службових осіб принцип верховенства права, що як загальна засада закріплено в ст. 1 Основного закону.

Розглянуто різноманітні підходи до розуміння терміна «функції держави». Дослідники формують визначення функцій держави, по-перше, як напрямів діяльності держави, що спрямовані на задоволення потреб населення у всіх сферах суспільних відносин; по-друге, як напрямів держави, що виражають сутність, цілі та завдання.

Запропоновано власну інтерпретацію поняття функцій соціальної правової держави як напрямів діяльності держави, що виражають сутність та соціальне призначення держави, за допомогою яких формуються її цілі й завдання та трансформація яких на конкретному історичному етапі розвитку держави відбувається під впливом соціально-економічних, політичних, культурних та інших чинників.

Ключові слова: Конституція України, функції, функції держави, соціальна держава, правова держава, функції соціальної правової держави.

Постановка проблеми. Основний закон нашої держави закріплює, що Україна визнається суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Українська держава дбає про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов життя, а їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави.

Свій розвиток ця конституційна засада знаходить у ч. 1 ст. 3 Конституції України, згідно з якою: людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а забезпечення і утвердження прав і свобод людини є головний обов'язком держави [10].

Огляд доктринальних джерел, присвячених темі дослідження, свідчить про єдність вчених до підходів визначення «функцій держави». Попри наявність значної